

Arvio toimintamallista: Ryhmätyöllistämisen avulla elinvoimaa kyliin

Pitkäaikaistyöttömät voivat työllistyä ryhmätyöllistämisen avulla niin, että he tarjoavat kyläyhdistysten kautta erilaisia palveluja kuntalaisille tai kyläläisille sekä kunnostavat kylätaloja ja ympäristöä. Tämä vahvistaa kylien elinvoimaa.

Kehittäjä: Laavu-hanke (ESR 1.1.2015-31.7.2018), Pudasjärven kaupunki.

Kehittäjän yhteyshenkilöt: Tiina Tauriainen, Pudasjärven kaupunki, tiina.tauriainen@pudasjarvi.fi, Aili Jussila, Pudasjärven kaupunki, aili.jussila@pudasjarvi.fi

Samankaltaista toimintaa on kehitetty myös:

- Työtä luonnosta lissä –hanke (ESR 1.6.2015–31.8.2018), li, lin kunta
- OSAT – Osallisuuden askeleet työllistymispoluille -hankkeessa (ESR 2017-2020)

Malli on arvioitu¹ osana Sosiaalisen osallisuuden edistämishanke – Sokran ja ESR TL5 - hankkeiden Osallisuuden palaset -kehittämistyötä. Arvio on tehty Sokra-hankkeen päätoteuttaja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksessa.

Mallin kuvaus

Toiminnan taustalla on työpaikkojen puute, kasvava työttömyys, lähipalvelujen häviäminen ja kyläkoulujen tyhjeneminen. Hankkeessa lähdettiin miettimään, miten olemassa olevia mahdollisuuksia voidaan hyödyntää kylien ja kyläläisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Toiminnan kohderyhmiä ovat työttömät työnhakijat, erityisesti pitkäaikaistyöttömät, nuoret, maahanmuuttajat, kotiäidit, syrjäytymisvaarassa olevat (ilman koulu- tai työpaikkaa olevat) tai vaikeassa työmarkkinatilanteessa olevat (esim. maahanmuuttajat, pitkäaikaistyöttömät).

¹Malli on arvioitu Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksessa kehitettyjen osallisuuden osa-alueiden ja lupaavan käytännön kriteerien näkökulmista hankkeen dokumentaatiota hyödyntäen.

thl

Diak

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Kohderyhmää ovat myös kunnan työllisyyspalvelut, kuntayhtymän sosiaali- ja terveyspalvelut sekä kolmannen sektorin toimijat (esimerkiksi kyläyhdistykset). Välillisiä kohderyhmiä ovat yritykset ja työnantajat sekä muut hyvinvointi- ja terveyspalveluja tuottavat tahot ja toimijat. Toiminta kiinnittyy tiiviisti kyläyhdistyksiin ja paikalliseen yhteisöön.

Mallissa kyläyhdistykset työllistävät lähialueen pitkäaikaistyöttömiä ryhmänä. Osallistujat tarjoavat kyläläisille erilaisia palveluja ja kunnostavat kylätaloja ja saavat mahdollisuuden tuoda osaamistaan näkyväksi. Toiminta vahvistaa kylien elinvoimaa ja yhdistää eri toimijat. Työllistettävät ohjautuvat hankkeeseen itsenäisesti sekä monialaisen verkoston kautta (TE-toimistot, Kela, kunnan työllisyyspalvelut, kuntayhtymän sosiaali- ja terveyspalvelut ja kyläyhdistykset). Mallissa kootaan 5–10 hengen ryhmiä 6–12 kuukaudeksi. Ryhmän sisällä työllistettävät voivat olla eri toiminnoissa (esim. palkkatukityö, kuntouttava työtoiminta, työkokeilu, yhdistystoiminta). Työmatkojen järjestämiseen käytetään kimpapakyytiä. Työtehtävät ovat olleet esimerkiksi kylätalon kunnostamista, lumitöitä ja halkojen hakkaamista ja muita arjen askareita. Yhdistys maksaa työntekijöille työehtosopimusten mukaista palkkaa. Kuntouttavassa työtoiminnassa ja työkokeilussa olevat saavat lakisääteistä korvausta. Työn lisäksi järjestetään ryhmän omien toiveiden mukaisia yhteisöllisyyttä lisääviä ryhmätoimintoja, kuten ilmaisia yhteisiä ruokailuja ja kahvihetkiä.

Hanke toimii yhteistyössä kaupungin työllisyyspalvelujen kanssa. Kaupunki mahdollistaa toiminnan käynnistymisen myöntämällä erityistä puskurilainaa työsuhteen alkuvaiheen palkkakulujen maksamiseksi. Toiminnan kulut katetaan saaduilla palkkatuilla, myytävistä palveluista saaduilla tuotoilla, työllistämisen kaupunkilisällä ja osallistuvan budjetoinnin tuella. Osallistavan budjetoinnin kautta tunnistetaan palvelutarpeita ja löydetään uusia kumppanuuksia ja tapoja tuottaa palveluja kuntalaisille. Yhdistykset saavat työllistämiseen apua tukityöllistämiseen liittyviä toimistopalveluja tarjoavalta yhdistykseltä.

Mallin arviointi

Osallisuuden toteutuminen mallissa

Ihmisillä nähdään ja he löytävät toiminnassa vahvuuksiaan, mikä merkitsee vaihtoehtoisten toimijuuksien löytämistä ja palvelujen ulkopuolisen toimijuuden vahvistumista. Samoin vuorovaikutus toisten työllistettävien kanssa voi vahvistaa näitä taitoja. Toimintaan tulijoille tarjotaan työn ohella ohjausta elämän eri osa-alueilla ja jatkotyöllistymistä edistetään työsuhteen aikana. Ohjauksessa osallistujille etsitään yksilöllisiä ratkaisuja. Jos uutta työpaikkaa ei löydy, henkilö voi jatkaa yhteistyötä työhönvalmentajan kanssa ja henkilöt voivat myös tulla kyläyhdistyksen järjestämiin ryhmätoimintoihin työsuhteen päättymisen jälkeen.

thl

Diak

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Toiminnan suunnittelussa käytetään osallistavaa budjetointia, jolloin paikalliset asukkaat voivat kertoa erilaisista tarpeista ja yhteinen kehittäminen saattaa myös vähentää tuettuun työhön liittyvää leimaa. Kyläyhdistysten toiminta ja toiminnan mahdollisuudet tulevat tutuiksi, mikä tukee vaikuttamisen taitoja.

Toiminta tarjoaa myönteisiä kokemuksia lähiympäristöön vaikuttamisesta. Paikallisesti tehtävä työ näkyy ja kuuluu ja esimerkiksi kunnostetut ympäristöt ovat kaikkien hyödynnettävissä. Toiminnassa kannetaan vastuuta paikallisesta yhteisöstä, saadaan tunnustusta oman viiteryhmän ulkopuolelta ja päästään osaksi paikallisen yhteisön sosiaalista verkostoa, sillä toiminta toteutetaan paikallisten asukkaiden kanssa. Alueelle syntyy työpaikkoja ja lähipalveluja. Toiminta vastaa paikallisiin tarpeisiin, jotka jäisivät osin muuten täyttämättä, kuten esimerkiksi kylätalojen ja ympäristön kunnostus ja vanhusten auttaminen. Vanhusten palvelut ovat kuitenkin julkinen tehtävä.

Toiminta tarjoaa myös merkityksellisiä kokemuksia ja toimintaa paikallisen yhteisön osana sekä työtä, josta maksetaan työllistetyille palkkaa, mikä vahvistavaa toiminnan eettisyyttä. Toiminnan puitteissa saadaan vertaistukea ryhmästä. Kyläyhteisön vahvistaminen ja ympäristön kunnostaminen tukevat sosiaalista kestävyyttä.

Toiminnasta hyötyvät kaikkein heikoimmassa asemassa olevat. Yksittäisten henkilöiden kohdalla on tehty laskelmia taloudellisista vaikutuksista. Vaikutuksia on tarkoitus todentaa jatkossa laajemmin. Työllistettävien henkilöiden työ- ja toimintakyvyn muutoksia seurataan keräämällä tietoa Kykyviisarin avulla. Toiminnan on todettu jo ennen hankkeen päättymistä tuovan taloudellisia säästöjä sekä lisäävän hyvinvointia niin yksilöiden kuin yhteisöjenkin näkökulmista. Kykyviisarin on sanottu helpottavan työelämän ulkopuolella olevien asiakkaiden työ- ja toimintakyvyn arviointia ja hanketyöntekijöitä työssään.

Toiminta vahvistaa sekä yksilöä että yhteisöä ja tuo nämä yhteen vahvistaen merkityksellisyyden ja kuulumisen kokemuksia. Erityistä on työpaikkojen ja lähipalvelujen luominen.

Toimintamalli lupaavana käytäntönä

Malli vastaa tarpeeseen. Pudasjärven sivukylillä pitkät työmatkat ovat monille este, sillä ei ole varaa autoon eikä julkista liikennettä ole. Työn lisäksi kuntoutumiseksi tarvitaan myös yhteisön tukea. Sivukylillä on myös paljon tekemätöntä työtä, kuten vanhusten auttamista kotitöissä. Toiminnalle on ollut kysyntää ja siitä ovat olleet kiinnostuneita työllisyyttä edistävät hankkeet, yhdistystoimijat, kuntien työllistämisyksiköt, arvokkaita ympäristöjä hoitavat tahot (ympäristöministeriö), ELY-keskus, Maaseutupolitiikan neuvosto MANE, Kuntaliiton Kuntademokratiaverkosto ja Deliberatiivisen demokratian instituutti.

thl

Diak

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Yhdistykset ovat työllistäneet paikkakunnalla aiemmin yksittäisiä työntekijöitä. Ryhmässä työllistäminen ja ryhmätoimintojen järjestäminen työn lisäksi edustaa uudenlaista toimintaa. Osallistuva budjetointi työllistämispalvelujen tuottamisessa on myös uutta.

Toiminta ja kehittäminen jatkuu yhteistyössä yhdistysten ja Pudasjärven ME-toimisto -hankkeen kanssa.. Pudasjärven kaupungille järjestetään koulutusta osallistuvan budjetoinnin käytöstä kaupungin toiminnoissa sen juurruttamiseksi. Toiminta on siirrettävissä aktiivisille työllistämisestä kiinnostuneille yhdistyksille paikasta riippumatta, sekä kuntiin, joissa on tarvetta matalan kynnyksen työpaikoille ja joissa on paljon työttömyyttä. Kunnan työllistämisyksikön on hyvä olla aktiivisesti mukana toiminnassa ja tukea yhdistyksiä.

Hankkeen toteuttajat näkevät kehittämistä vaativina seikkoina, että osallistuvan budjetoinnin käyttöönotto vaatii vielä kehittämistä, yhdistysten tarjoaman palvelun tuotteistamiseen tarvitaan opastusta, työn hinnoittelu on vielä vaikeaa ja myydystä työpanoksesta pitäisi saada enemmän tuloa, jolloin työt voisivat jatkua ilman palkkatukea.

Samankaltaista toimintaa on kehitetty Työtä luonnosta lissä -hankkeessa

Toimintamallissa [lin] kunta kunnostaa luonto- ja virkistyskohteita pitkään työttömänä olleiden kanssa. Työllistetyt ovat olleet pääasiassa palkkatuetussa työssä kunnassa. Toiminta on suunnattu iäläisille pitkäaikaistyöttömille sekä yli 50- ja alle 29-vuotiaille työttömille.

Ihmiset työllistetään yksitellen (ei siis ryhmänä kuten Laavu-hankkeessa). Kunta vastaa työnohjauksesta ja yhdistykset tukevat työn edistymistä (yhdistykset ovat muun muassa kuljettaneet tavaraa kohteisiin omilla mönkijöillään tai traktoreillaan ja selvittäneet maanomistusasioita). Työtehtävät räätälöidään kullekin sopiviksi. Yhdistyksiä ja paikallistoimijoita, kuten kyläläisiä, yrityksiä ja mökkiläisiä, kuullaan sovittaessa kunnostettavista kohteista. Kunnan toimialojen (työllistämispalvelut, tekninen toimi, markkinointi) tiivis yhteistyö on tärkeää.

Kun kohteet on kunnostettu, paikalliset toimijat sitoutetaan kohteiden ylläpitoon kunnan ja kolmannen sektorin välisillä kunnossapitosopimuksilla. Kunta varaa vuosibudjettiin tarvittavat varat ylläpitoa varten ja kylätoimijat saavat siten pieniä toimintavaroja (esim. 1000 euroa/vuosi). Sopimukset ovat toistaiseksi voimassa olevia.

Kolmannen sektorin toimijoita koulutetaan työnantajataidoissa ja työnohjauksessa (esimerkiksi rekrytoinnista, työsopimuksesta, palkanmaksusta, palkkatuesta). Koulutuksen ansiosta on voitu aloittaa kyläavustajatoiminta, jossa yhdistys toimii työnantajana ja kyläavustaja palkataan palkkatuella. Kyläavustaja tekee koti- ja pihatöitä pientä korvausta vastaan.

thl

Diak

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Työnohjaukselta edellytetään työn sisällön (esimerkiksi hirsirakentaminen) lisäksi työnohjauksen osaamista, mikä tukee myös työllistämisasioiden hoitoa yli sektorirajojen. Osallistujille tarjotaan räätälöityä työvoimapolitiittista koulutusta, kuten työnhakutaitojen päivittämistä, kortti- ja muita koulutuksia (esim. pienkoneiden käyttö- ja huolto, työnohjaus, työturvallisuus, ensiapu, tietoturva, järjestyksenvallvonta). Koulutuksiin ja henkilökohtaiseen ura- ja koulutusohjaukseen voivat osallistua kaikki kohderyhmään kuuluvat henkilöt, vaikka he eivät olisi työllistyneet palkkatuella. Koulutukset ovat maksuttomia.

Toiminnassa luodaan uusia paikallisia mahdollisuuksia: Pitkien etäisyyksien päässä asuvat asukkaat saavat työtä, jonka jäljen näkee heti, ja ryhmän tuen. He voivat vahvistaa osaamistaan ja työ hyödyttää omaa paikallisympäristöä. Paikallinen aktiivisuus vahvistuu ja ylläpidettyjä kohteita voidaan markkinoida vapaa-ajanvietto- ja matkailukohteina, mikä lisää kylien elinvoimaa. Toiminta on juurtunut kuntaan sektorirajat ylittäen. Tehtyjä sopimuksia pidetään yllä ja tehdään tarpeen mukaan lisää.

Toiminta on siirrettävissä muihin kuntiin. Se edellyttää aktiivisia kolmannen sektorin toimijoita, resurssien varaamista kohteiden kunnostamiseen ja sopimusten ylläpitämistä, hyvää työnohjausta ja työn suunnittelua.

Samankaltaista toimintaa on kehitetty OSAT – Osallisuuden askeleet työllistymispoluille -hankkeessa (ESR 2017–2020)

Toiminta edellytti hankkeen työntekijältä pohjatyötä: yhteistyösuhteen luomista ja lupien kysymistä avaintoimijoilta. Varsinaiseen toimintaan tarvittiin varusteet ja välineet, joita lainattiin seurakunnalta. Osallistujilta ja sidosryhmiltä pyydettiin palautetta ja kokemuksia toiminnasta. Työntekijä arvioi tavoitteiden toteutumista yhdessä osallistujien ja sidosryhmien kanssa. Palaute oli myönteistä, ja jatkosuunnitelmia maisemanhoitoon on tehty.

Toiminnan kohderyhmänä ja toteuttajina olivat Vaasan seudun pitkäaikaistyöttömät, jotka kaipasivat mielekästä tekemistä ja sosiaalista kuntoutusta. He valitsivat ryhmätoiminnan hankkeen tarjonnasta.

Alueen asukkaiden elin- ja kulttuuriympäristön muokkaaminen ja siihen vaikuttaminen vahvistivat osallistujien tunnetta yhteisöllisyydestä ja kokemusta merkityksellisyydestä. Yhteisen hyvän eteen urakointi loi tunteen tarpeellisuudesta ja kokemuksen osallisuudesta.

Maisemointiin osallistuneille tarjottiin mahdollisuutta liittää nimensä projektista kertovaan infolehtiseen. Savottalaisille tarjottiin työn ohessa lämmintä ruokaa ja juomaa sekä kuljetuspalvelu.

thl

Diak

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Lopuksi

Toiminnan merkitys on erityisesti paikallisen hyvän luomisessa ryhmätyöllistämisen mallin kautta. Laavu-hanke jatkuu heinäkuuhun 2018 saakka.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

